
Isolatie of transformatie? 1 Petrus

J.A. van den Berg

God is Red, zo luidt de titel van de vertaling van een Chinees boek. De auteur Liao Yiwu is een bekende Chinese dissident die bijvoorbeeld schreef over de studentenopstand in 1989. Tijdens een vlucht voor de Chinese politie raakt hij verzeild in de binnenlanden. Daar wordt hij gegrepen door de verhalen over de Chinese christenen die in de binnenlanden van China leven. Hij verwondert zich over het bloeiende bestaan van kerken en hoe ze, anders dan in de grote steden, echt Chinees zijn. Liao Yiwu was opgegroeid met het idee dat christendom een westerse uitvinding is die naar China gebracht is om China haar eigenheid te ontnemen. In de grote steden zag hij de laatste jaren bevestiging van deze opvatting. Vooral onder hoogopgeleide en rijke Chinezen is christelijk worden hip. Het is als het drinken van cola en het kopen van een Volkswagen. Het is nu in om een kruisje te dragen en vreemde liederen te zingen. In de binnenlanden treft hij een door en door Chinees christendom aan. Daar is het geloof een levensvullend verhaal. Het verhaal van deze mensen grijpt hem aan en hij besluit daarom een boek te schrijven over christenen, als outsider.

In het *Preface* beschrijft hij hoe de kennismaking verliep die aanleiding gaf tot zijn plannen om een boek te schrijven. In de Chinese binnenlanden, waar hij heen werd gebracht door een dokter Sun die een hoge functie had opgegeven om voor Christus te werken, was het christelijk geloof geplant door westerse zendelingen ruim voor de Tweede Wereldoorlog. Zij hadden de harten van de bevolking gewonnen doordat de zendelingen dorpen wisten te redden van een pestepidemie door ze hygiëne te leren en de drinkwatervoorziening veilig te stellen. Ook zorgden ze voor de wezen en zetten ze scholen op. Toen China communistisch werd, overleefden de christelijke gemeenschappen ook zonder zendelingen. Lokale leiders namen het over. Het was iets van henzelf geworden.

Tijdens de culturele revolutie onder Mao werd het hen echt moeilijk gemaakt. 'Sometimes, devils often follow the footsteps of God to undo his work', fluisterde een van de lokale christenen Liao Yiwu toe toen hij daarover vertelde. Een van de voorgangers die de kerk leidde na het vertrek van de westerse zendelingen, Wang Zhiming, had als ondergrens dat hij wilde blijven bidden. Ze mochten hem alles afnemen, behalve het gebed. Inderdaad werd hij gearresteerd tijdens een gebedsbijeenkomst. Hij werd wreed geëxecuteerd

na een publieke zitting waarin hij werd beschuldigd. Zijn tong was er toen al uitgesneden, zodat hij niet kon spreken over Jezus. De zoon van Wang, Wang Zisheng vertelde aan Liao: 'Ik ben niet verbitterd. Als christenen vergeven we de zondaren en bewegen we ons vooruit naar de toekomst. We zijn dankbaar voor wat we vandaag hebben. Er is zo veel voor ons te doen. In onze samenleving van vandaag zijn de hoofden van de mensen verward en chaotisch. Ze hebben de woorden van het evangelie nu harder nodig dan in welke andere tijd ook maar' (p. xi).

Het verhaal over de binnenlanden van China uit *God is Red* is volkomen parallel aan het verhaal van de lezers van de eerste Petrusbrief. Door vreemde zendelingen was ook hun het evangelie verkondigd en het had hun leven gestempeld. Het was hun eigen geworden. Zozeer was de beïnvloeding, dat hun bestaan in het eerste vers van de brief omschreven wordt als vreemdelingen (*parepidemoi*; verderop wordt vooral *paroikos*, bijwoner, gebruikt) in de verstrooiing (diaspora). Door Christus als Heer te aanvaarden, werden ze een duidelijk aanwijsbare groep met opvattingen en gedragingen die door de omgeving soms als gevaarlijk werden beschouwd. Ze lieten het offeren na, en dat kon immers de toorn van de goden verwekken. Ze gedroegen zich anders en dat maakte hen een kwetsbare groep. Kwetsbaar voor de populistten die een zondebok nodig hadden, zoals Nero. De dreiging was meestal latent en barstte soms los en dan braken er vervolgingen uit. De briefwisseling tussen Plinius de Jongere, die gouverneur was in Asia Minor, en keizer Trajanus uit het begin van de tweede eeuw geeft, hoewel later dan 1 Petrus, een inzichtgevend beeld van de gang van zaken. Aan de orde zijn anonieme brieven, martelingen om de waarheid te achterhalen, sterke dwang om Christus af te zweren, en een economisch/religieus motief voor de acties: de stallen die offerdieren produceren zijn leeg, en de tempels ook.

De brief van Petrus is bedoeld als aansporing om onder deze omstandigheden overeind te blijven. In de eerste twee hoofdstukken gebeurt dit vooral door de identiteit als volk van God te onderstrepen. Hoog zet Petrus in: verkoren door God (1:2), opnieuw geboren tot een levende hoop (1:3), deel van het huis van God (2:5) en een priestervolk dat de lof van God verkondigt (2:9). In de hoofdstukken 3 tot en met 5 klinken allerlei praktische aansporingen. Ze zijn gericht op het leren omgaan met de druk van buiten, met eigen begeerten, en ze bedoelen aanwijzingen te geven voor het interne verkeer in de gemeente. Alle aansporingen worden gedragen door het voorbeeld van Jezus Christus (2:19-25; 3:13-22 en 4:12-19). De manier waarop Hij omging met vijandschap en lijden, met zonde en met zijn leerlingen en vrienden wordt de lezers voor-

gehouden. De kern van de brief is te vinden in 1 Petrus 3:15: ‘... heilig Christus als Heer in uw hart; en wees altijd bereid tot verantwoording aan ieder die u rekenschap vraagt van de hoop die in u is, met zachtmoedigheid en eerbied.’ Precies wat vader en zoon Wang deden.

Direct voorafgaand aan deze woorden lezen we in 3:13 dat Petrus er niet van uitgaat dat lijden om Christus’ wil een must is. Het ligt zelfs meer voor de hand dat het niet gebeurt, omdat goed gedrag alleen al vanwege *common sense* onder mensen niet snel leidt tot lijden. De aansporing is dus te zorgen dat je een goede reputatie hebt. Petrus’ woorden hebben, met alle verhalen over misbruik en ruzie in de kerk, wel een geheel eigen actualiteit. De reputatie van de kerk is in Nederland zeer slecht. Slechts ongeveer een derde van de Nederlanders vertrouwt de kerk als instituut. Dit geeft wel te denken.

Als er dan lijden is, laat het lijden zijn omwille van de gerechtigheid, zo vervolgt Petrus wanneer hij zijn lezers troost: ‘Zalig wanneer je moet lijden vanwege de gerechtigheid.’ Petrus spreekt hier zijn Meester na (Mt. 5:10). Eerst na deze zaligspreekning volgt een aansporing, een aansporing die weer de opmaat geeft naar vers 15. De HSV vertaalt: ‘Wees niet bevreesd zoals zij bevreesd zijn’. Het is lastig te zien wie met ‘zij’ worden bedoeld en waarom die ‘zij’ vrezen. De zin is een citaat uit Jesaja 8:12. In het Hebreeuws van de Jesajatekst is er inderdaad sprake van het vrezen zoals anderen vrezen. Jesaja spreekt over mensen die meer bevreesd zijn voor aardse dreigingen dan dat men ontzag heeft voor de HEER. De reden waarom Petrus deze woorden aanhaalt, zou dan zijn dat er binnen de gemeente een tweedeling is. Een groep is nog wel aanspreekbaar op het vrezen van God en een ander deel niet meer. In de brief is daar verder geen sprake van en het is dan ook meer voor de hand liggend om te veronderstellen dat Petrus gebruikmaakt van de Septuaginta waar *autoon* bedoeld is als een genitivus objectivus. De vertaling luidt dan: Wees niet bevreesd voor hun vrees (*dus wat zij als vrees aanjagen*). Zoals de Judeeërs die door Jesaja werden aangesproken niet bevreesd behoeven te zijn voor de dreigementen van Efraïm en Assyrië, de vijandige machten die groot en indrukwekkend zijn, zo behoeven de lezers in de verstrooiing geen angst te hebben.

Integendeel, laten zij Christus als Heer heiligen, zegt vers 15. Hiermee zet Petrus het citaat uit Jesaja voort. In Jesaja 8:13 klinkt namelijk de oproep om, in tegenstelling tot bevreesd zijn voor vijanden, de HEER van de hemelse machten heilig te achten. Petrus wil zijn lezers er dus van doordringen dat Christus veel groter en vreeswaardiger is dan de dreigingen die je kunt zien.

Petrus vertaalt het citaat uit Jesaja overigens tweevoudig door. De HEER is hier Christus. Ook voegt hij eraan toe: in uw harten. Het groot achten van

Christus als Heer is in de context van de brief een beladen aansporing. Het onderstreept hun identiteit als vreemdeling (*paroikos*). De tweede aanvulling ten opzichte van het citaat uit Jesaja maakt duidelijk dat het niet gaat om uiterlijk vertoon, maar om een diepe innerlijke verbondenheid met Jezus als Heer. Deze verbinding maakt het mogelijk om in een omgeving die andere goden aanhangt en waarin er weinig uitwendige structuur is om het heiligen van Jezus als Heer te ondersteunen, dit toch te doen.

In de context van vervolgingen zegt Petrus dus: 'Let er maar niet op, want Hij die met ons is, is groter.' Hierbij is het vermeldenswaard dat in de jaren na de dood van Mao die Christus uit het bergachtige binnenland van China probeerde te verdrijven, nog veel meer dorpen gekerstend werden en grondiger dan tevoren. Dit is een prachtige onderstreping van de waarheid van deze woorden, nog afgezien van haar eschatologische lading.

Onze context is niet die van vervolgingen. Toch heeft Petrus ons veel te zeggen. De kern van het probleem zoals Petrus het ons laat zien, is dat we zichtbare dingen groter maken dan de niet-zichtbare Heer Jezus (vergelijk 1:8). Dit doet zich niet eerst voor wanneer er vervolgingen dreigen. We zijn ook snel onder de indruk van meningen van anderen. Het lijkt er zelfs op dat het reformatorische volksdeel een beetje bang is voor de omgeving. Bang om in de wereld te staan. Waarom? Is de cultuur waarin we leven sterker dan Christus? Ook zijn we geneigd om het zichtbare en aardse belangrijker en groter te maken dan Christus. Dit geldt bijvoorbeeld voor de dingen van het aardse leven die wij sneller belangrijk vinden dan Jezus en zijn erfenis. Ook geldt het voor onze eigen eer, waardoor we snel scheuren maken. De richting die Petrus wijst is die van het je eigen maken van de identiteit in Christus. Geen uitwendige regels, maar het in Christus zijn als de bron van ons gedrag en Hem als voorbeeld voor ons leven. De doorvertaling van Jesaja 8 naar de praktijk van de gelovigen als minderheid, namelijk het heiligen van Christus *in je hart* is cruciaal, maar lijkt ondergesneeuwd onder alle inspanningen om de dijken te verhogen voor het wassende water. Juist nu onze context in de richting van die van de eerste christenen verandert wat betreft het zijn van een minderheid, is het goed dat we deze vertaalslag van Petrus serieus nemen. De omschrijving van Petrus van de gelovigen als vreemdelingen en bijwoners denken we ons te kunnen toe-eigenen nu we een minderheid zijn. Maar we missen net de clou wanneer we het zoeken in het ons isoleren van de omgeving.

De parallelle aansporing die aandringt op de bereidheid om altijd reenschap (*apologia*) te geven van de hoop die in je is wanneer je daarvan reenschap (*logon*) wordt gevraagd onderstreept dit alleen maar. Hoop is iets dat

leeft in je hart of het is geen hoop. Het verwijst terug naar 1:3v, waar sprake is van de levende hoop die ons deel is door de wedergeboorte. Het gaat om een eeuwige en onvergankelijke erfenis die in de hemel voor ons is bewaard. De verantwoording is dan ook niet defensief. Het gaat niet alleen of met name om het ontkrachten van aantijgingen. Een positief uiteenzetten van de redenen waarom je je gedraagt zoals je je gedraagt, is waar het om gaat. Dit alles met de intentie dat die ander ook deel gaat krijgen aan de hoop. Dit is immers de implicatie van het voorbeeld van de lijdende Christus (vers 18 en verder). Hij leed *opdat* Hij ons tot God zou brengen en in zijn lijdensweg ging Hij om te verkondigen. Er zit dus een positieve motivatie achter. De woorden van Zisheng zijn een prachtig voorbeeld van waar het om gaat. Hij heeft zich niet door zijn verdriet of angst laten knechten, maar ziet de grote nood van de mensen en voelt de noodzaak om hun het evangelie te verkondigen. Om dit te kunnen is het heiligen van Christus in je hart noodzakelijk. Hoe zou je anders hopen? Het is eveneens niet mogelijk om om de ander te geven wanneer je angstig in isolatie leeft ten opzichte van hem of haar. Het is onmogelijk achter de dreiging de nood van de bedreiger te zien, wanneer je hem groter acht dan Christus. Angst beneemt het zicht op de reikwijdte van Christus en de hoop die Hij geeft.

De impressie die Liao van het grootstedelijk christendom in China heeft illustreert ook waar het om gaat. Uiteraard zullen er in de grote steden van China ook legio goede christenen zijn en misschien stelt hij zijn opvattingen verderop in het boek ook nog bij (ik heb het nog maar net). Maar zijn idee als buitenstaander was dit: voor veel Chinezen is christelijk geloof een uitwendig hip sausje, een statussymbool. Het is een onderdeel van een groepscultuur die zich wil afzetten tegen het China van het communisme. Dit contrasteert met het christendom van de binnenlanden dat hem meteen raakte. Dit was eigen geworden aan de Chinezen. Doordat het werkelijk gaf om de mensen heeft het hun levens veranderd. Voor Liao was dit geloofwaardig en had het aantrekkingskracht. In beide gevallen is er sprake van vreemdelingschap. Het ene vreemdelingschap is vreemd omdat het zich afzet tegen en isoleert van de omgeving. Voorzover het uiterlijk is, is het ook vreemd gebleven aan de christen die ernaar leeft. Het andere heeft de kracht om door toewijding de omgeving te transformeren in de hoopvolle verwachting van Christus' heerschappij. Dit gedragen door een diepe verbondenheid met Christus die het eigen bestaan heeft getransformeerd.